

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Біологічний факультет
Кафедра плодощовчівництва і виноградарства**

СОЙМА Д.Ю., ХОДАК В. О.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ
ПРАКТИКИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
7. 130103 “ПЛОДООВОЧІВНИЦТВО І ВИНОГРАДАРСТВО”**

УЖГОРОД-2006

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Біологічний факультет
Кафедра плодоовочівництва і виноградарства**

СОЙМА Д.Ю., ХОДАК В. О.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ
ПРАКТИКИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
7. 130103 “ПЛОДООВОЧІВНИЦТВО І ВИНОГРАДАРСТВО”**

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

УЖГОРОД-2006

УДК 631.004. 14. 37. 022.

ББК

Сойма Д.Ю., Ходак В. О. Методичні вказівки щодо виконання програми виробничої практики студентами спеціальності 7.130103. /плодоовочівництво і виноградарство/. – Ужгород, 2006.

Рекомендовано до друку методичною комісією біологічного факультету Ужгородського національного університету

Методичні вказівки знайомлять студентів з програмою та метою виробничої практики. Вказано завдання та організація проведення виробничої практики, ведення щоденника та написання звіту і порядок захисту виробничої практики.

Рецензенти:

д.с.г.н проф. Заяць В.А.

Відповідальний за випуск – Сойма Д.Ю.

ВСТУП

Видання “Методичні вказівки щодо виконання програми виробничої практики студентами спеціальності 7. 130103 „плодоовочівництво і виноградарство” зумовлене відсутністю сучасної методичної літератури по організації та проведенню виробничої практики.

Виробнича практика - невід’ємна складова частина навчального процесу, підвищує якість підготовки вчених агрономів і займає важливе місце в системі становлення професійної підготовки майбутніх фахівців.

Базами практики є сільськогосподарські підприємства різних форм власності, що спеціалізуються на вирощуванні плодкових і овочевих культур та винограду. Із базовими господарствами укладаються договори на проведення практики студентів.

Зміст і послідовність виробничої практики визначаються наскрізною програмою практики, яка розроблена у відповідності з навчальним планом.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою практики є:

1. Закріплення та поглиблення теоретичних знань і професійних навиків, їх застосування при вирішенні виробничих завдань.
2. Набуття досвіду практичної роботи за спеціальністю.
3. Оволодіння сучасними методами, формами організації виробництва і праці в спеціалізованих з садівництва, виноградарства та овочівництва господарствах.
4. Освоєння прогресивних технологій і передового досвіду з вирощування плодкових, овочевих культур, винограду, зберігання та переробки плодів і овочів.
5. Оволодіння навиками організації виробництва та управління господарством і його підрозділами.
6. Опанування методикою і технікою аналізу виробничої діяльності господарства, його галузей, структурних підрозділів, методикою економічної оцінки технологічних та організаційних заходів, типів насаджень.
7. Оцінка ефективності використання земельних угідь, аналіз системи заходів з відтворення родючості ґрунту.
8. Аналіз стану природоохоронних заходів і раціонального використання природних ресурсів.
9. Ознайомлення зі станом охорони праці та технікою безпеки у господарстві.
10. Набуття досвіду та умінь працювати з людьми у виробничих підрозділах.
11. Збір матеріалу до звіту за виробничу практику, курсових і дипломної робіт.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

1. Навчальний заклад завчасно укладає з базовим господарством договір на проведення виробничої практики за встановленою формою. Договір набуває сили після його підписання сторонами і діє до кінця практики.

2. Після підписання договору базове господарство зобов'язане:

2.1. Прийняти студента на виробничу практику, оформити його тимчасово на певну посаду з відповідною оплатою або студентом практикантом (дублером спеціаліста) чи стажистом без оплати.

2.2. Призначити висококваліфікованого спеціаліста для керівництва практикою. Він організовує практику студента, створює умови для виконання її програми, стежить за тим, щоб студент вчасно пройшов інструктаж з техніки безпеки, надає йому необхідні матеріали та документи, контролює роботу, перевіряє звіт й вирішує ряд інших питань, що стосуються проходження практики. При відсутності у базовому господарстві однієї з провідних галузей (плодівництва, овочівництва, виноградарства) підбирає для виконання програми одне з найближчих господарств, де є ці галузі.

Безпосереднє керівництво практикою студента в структурному підрозділі (відділку, бригаді) покладається на кваліфікованого спеціаліста цього підрозділу, який ознайомлює студента з організацією праці на конкретному робочому місці, з управлінням технологічними процесами, технічними засобами виробництва та їх експлуатацією, економікою і організацією виробництва, охороною праці, контролює роботу студента, допомагає йому виконувати обов'язки технолога й організатора безпосередньо на робочому місці (посаді).

2.3. Створити необхідні умови для виконання студентом програми практики, не допускати використання його на посадах та роботах, які не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

2.4. Забезпечити студентів умови безпечної праці на кожному робочому місці. Обов'язково проводити інструктажі з техніки безпеки: вступний та на робочому місці.

2.5. Надати студенту-практиканту можливість користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики.

2.6. Забезпечити облік виходів на роботу студента-практиканта. Про всі порушення ним трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку повідомляти навчальний заклад.

2.7. Після закінчення практики дати характеристику на студента-практиканта, в якій відзначити якість виконаної ним роботи та підготовленого звіту, завірити щоденник.

3. Навчальний заклад зобов'язується:

3.1 За місяць до початку практики надати базовому господарству для погодження програму.

3.2 Призначити керівника практики - кваліфікованого викладача факультету (кафедри), який інструктує студента перед виїздом про порядок проходження практики, разом з ним складає робочу програму з урахуванням особливостей і можливостей базового господарства. Стежить за тим, щоб базове господарство створювало всі необхідні умови для виконання практики.

Контролює своєчасне проведення зі студентом обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки.

Надає студенту необхідні консультації безпосередньо на місці проходження виробничої практики, контролює його роботу. Після закінчення практики дає письмове заключення про підсумки її проходження.

Керівник практики від навчального закладу всю роботу здійснює у контакті з керівником практики від господарства.

3.3 Забезпечити інструктаж з питань дотримання студентом правил техніки безпеки під час виробничої практики.

3.4 Вживати заходи щодо дотримання студентом трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку у базовому господарстві.

4. Для успішного виконання програми виробничої практики студенту необхідно:

Перед від'їздом на практику:

4.1. Пройти інструктаж з питань виробничої практики та техніки безпеки.

4.2. Уточнити назву та адресу базового господарства і проїзд до нього.

4.3. Погодити з викладачем-керівником робочу програму практики та отримати відповідну консультацію щодо її виконання.

4.4. Виїхати до місця проходження практики без запізнення. Приїзд до базового господарства із запізненням або передчасний виїзд з нього розглядатимуться як прогул.

Після прибуття в господарство:

4.5. З'явитися у відділ кадрів і подати необхідні документи для оформлення на практику, а також у посвідченні на відрядження відмітити дату прибуття.

4.6. Зустрітися з керівником практики від господарства, погодити з ним робочу програму практики та календарний план роботи і домовитися про порядок отримання консультацій.

4.7. Протягом двох-трьох днів ознайомитися з господарством.

4.8. Пройти вступний і на кожному робочому місці інструктажі з охорони праці й техніки безпеки.

4.9. Чітко дотримуватись правил техніки безпеки і виробничої санітарії при зміні робочого місця (посади).

4.10. Дотримуватися діючих у господарстві правил внутрішнього трудового розпорядку.

4.11. Активно включитися в роботу і своєчасно виконувати передбачені програмою практики і посадою завдання.

4.12. Ознайомитися із статутом підприємства; законами про підприємство, колективне сільськогосподарське підприємство; річними звітами господарства за останні три роки; агротехнічними звітами; планом економічного і соціального розвитку господарства; технологічними звітами; книгами обліку плодів, ягідних та виноградних насаджень; основними показниками перспективного плану; з документами стосовно роздержавлення і приватизації підприємства; земельно-шнуровою книгою; планом землеустрою; ґрунтовою картою; агрохімічними картографіями; планами розміщення посівів і багаторічних насаджень; актами інвентаризації багаторічних насаджень тощо.

4.13. Вести щоденник виробничої практики відповідно до вимог програми. Крім щоденника, необхідно мати робочий зошит, в який записувати результати спостережень, зауваження, які потім будуть використані при написанні звіту за практику, курсових та дипломної робіт.

4.14. З усіх питань виконання програми практики консультуватися у керівника практики від господарства.

4.15. Нести відповідальність за виконану роботу та її результати.

4.16. Після приїзду в господарство викладача-керівника практики показати йому щоденник із записами проведеної роботи та матеріали, зібрані для складання звіту за практику. Отримати необхідну консультацію.

4.17. Брати участь у виробничих нарадах господарства.

4.18. Відвідати передове господарство, тепличний комбінат, ознайомитися з результатами їх роботи.

4.19. За кілька днів до закінчення терміну практики повідомити керівника практики від господарства про дату від'їзду, зустрітися з керівництвом господарства і доповісти про виконання завдань і програми практики. Отримати відгук (характеристику) про свою роботу в господарстві, а також завірити щоденник керівником практики від господарства.

4.20. У день від'їзду із базового господарства відмітити посвідчення на відрядження.

4.21. Вчасно подати керівнику практики від навчального закладу звіт за практику та після перевірки захистити його на комісії.

Зміст практики

1. Вивчення документації господарства

На виробничій практиці студент вивчає: Статут підприємства, закон "Про підприємство", річні звіти про роботу господарства за останній рік, положення про оплату праці і господарський розрахунок, положення про фонд матеріального заохочення, систему землеробства господарства, агрономічні звіти, виробничо-фінансовий план, госпрозрахункові завдання бригадам, технологічні карти, книги обліку плодоягідних насаджень і виноградників, паспорти виноградних насаджень, основні показники перспективного плану, земельно-шнурову книгу, план землевпорядкування, ґрунтову карту, нариси до землевпорядкувального і ґрунтового планів, агротехнічні картограми, план розміщення посівів і багаторічних насаджень; ознайомитись з актами інвентаризації багаторічних насаджень.

2. Вивчення економіки, організації і управління виробництвом

Місцезнаходження - кількість населених пунктів та їх розташування на території господарства, віддаль господарства до районного і обласного центрів і пунктів здачі /реалізації/ окремих видів продукції. Стан доріг.

Природні умови - описуються основні елементи клімату /опаді -річні та вегетаційного періоду, температура повітря, заморозки, вологість повітря і т.і./ та їх агрономічне значення; рельєф землекористування; поверхневі і ґрунтові води; ґрунтовий покрив. Розглядається можливість розвитку, овочівництва, плідництва і виноградарства в цих умовах. Відмічається практична відповідність використання ґрунтових різновидностей з землевпорядкувальним проектом.

Характеристика земельної території - земельний фонд і склад сільськогосподарських угідь. Наявність зрошуваних земель та їх освоєння. Водні джерела. Меліоративні заходи, які застосовуються в господарстві /зрошення, хімічна меліорація кислих ґрунтів, закритий дренаж і т.і./.

Організаційна структура господарства і внутрігосподарських підрозділів - кількість і організація взаємозв'язку відділків /виробничих підрозділів/ цехів, бригад, ферм, підсобних, і обслуговуючих підрозділів, їх фізичні та виробничі розміри - вартість валової продукції, кількість середньорічних робітників, вартість основних фондів, посівні площі польових культур і площі багаторічних насаджень, поголів'я худоби і птиці.

Спеціалізація господарства - структура товарної продукції, спеціалізація господарства та її відповідність природно-економічним умовам. Внутрігосподарська спеціалізація господарства, розміщення галузей по відділках. Основні засоби виробництва - тракторний парк, сільськогосподарські машини та знаряддя, їх використання і ступінь забезпечення господарства. Автотранспорт та його використання. Електрифікація господарства.

Трудові ресурси господарства - розподіл, трудових ресурсів по галузях та обслуговуючих підрозділах. Забезпеченість господарства робочою силою і зайнятість її впродовж календарного року. Скільки припадає на одного робітника бригади гектарів плодоягідних багаторічних насаджень в садівництві, виноградарстві, овочевих культур

відкритого і закритого ґрунту в овочівництві. Організація праці - трудові ресурси господарства та їх використання. Бригади і ланки в т.ч., які працюють на умовах колективного, орендного підряду, особливості впровадження усіх видів підряду в плодівництві, овочівництві, виноградарстві. Форми орендних колективів в цих галузях, форми власності в господарстві в умовах переходу до ринкової економіки. Рівень інтенсифікації і продуктивності праці - вартість основних виробничих фондів /гр./ на 100 га с/г угідь, 100 га землі в обробітку, одного середньорічного робітника. Отримано валової продукції /грн./ на 1 гривень основних фондів, одного середньорічного робітника, 1 людино-день /людино-годину/. Зроблено витрат на 100 гривень у валовій продукції /грн./, отримано чистого доходу /прибутку/.

Економічні показники ефективності суспільного виробництва - валовий і чистий дохід підприємства і їх розподіл, прибуток і збитки підприємства, собівартість, норми рентабельності галузей і культур. Реалізаційна ціна продукції в залежності від каналів її реалізації.

Організація управління - структура управління, орган і апарат управління в господарстві. Організація оперативного управління в господарстві. Заходи, які розроблені в господарстві, по збільшенню виробництва с/г продукції і підвищенню її якості.

3. Особиста участь студента у роботі підприємства по організації і управлінню виробництвом

Студент проходить практику на одній із посад, встановлених для заміщення спеціалістів плодоовочівничого і виноградарського профілю в господарстві. Бере участь у виконанні наступних видів агрономічних робіт:

- розробці і уточненні технологічних карт по культурах, складанні робочих планів по періодах с/г робіт і графіків використання тракторів, автомашин, робочої сили; - підготовці і проведенні чергових та періодичних нарядів на роботи, комплектуванню і підготовці машино-тракторних агрегатів та інструктажі обслуговуючого їх персоналу, підготовці ділянок /робочих місць/ до роботи, розстановці виконавців роботи; нагляд і контроль за ходом робіт і якісна оцінка їх виконання;

- розробці технологічно обґрунтованих норм виробітку і контролю за їх виконанням. Кожний студент за методикою технологічного нормування повинен провести хронометраж робочого часу двох робочих процесів на механізованих і кінно-ручних роботах за своїм вибором;

- розробці і впровадженню заходів по удосконаленню господарського механізму в умовах переходу до ринкових відносин;

- здійсненні розроблених в господарстві заходів по росту продуктивності праці, зниженню собівартості продукції і підвищенню ефективності виробництва;

- економічному аналізу виконання госпрозрахункових завдань ланкам і бригадам, які працюють на колективному та орендному підряді, розробці пропозицій по зміцненню внутрігосподарського розрахунку і покращенню матеріального стимулювання робітників бригад;

- знайомиться з порядком укладання договорів контрактації на с-г продукцію і забезпечення фондами матеріальних ресурсів під них;

- розробці питань перспективного плану розвитку господарства і планів організаційно-господарського улаштування;

- вивчає плани і методи роботи органів управління господарством і приймає участь у роботі органів управління;

- вивчає досвід роботи і структури робочого часу головного агронома та керуючого відділком, шляхом проведення на протязі трьох днів фотохронометричних спостережень;

- бере участь у керівництві бригадою, відділком /виробничою ділянкою/ і виконанні обов'язків агронома. При цьому керується примірним переліком питань, у вирішенні яких керуючий відділком або бригадир бере участь періодично або щоденно;

- розробці систем захисних заходів по боротьбі з шкідниками і хворобами с/г культур.

В період практики студент-практикант відвідує найближче експериментальне господарство /передове/, тепличний комбінат, одну сортодільницю і знайомиться з результатами їх роботи.

Бере участь в нарадах спеціалістів, які скликаються керівництвом господарства, а також районних агрономічних нарадах. Відвідує лекції, які проводяться у господарстві на спеціальні теми.

Приїздить на наради, які скликаються керівником практики від університету, маючи при собі щоденник про виробничу практику, написані розділи звіту і дипломної роботи.

4. Вивчення стану окремих галузей і технологій виробничих процесів Овочівництво

Підсумки розвитку овочівництва за минулий період. Завдання по розвитку овочівництва на наступний рік /наступні роки/ і заходи по їх реалізації.

Відкритий ґрунт. Агрономічна та організаційно-економічна оцінка овочевої /овоче-кормової та ін./ сівозміни і інших земель, які використовуються під картоплю, овочеві та баштанні культури. Оснащеність орендаря овочівничої бригади /цеху/ господарськими будовами, машинами, інвентарем, насінням, добривами, гербіцидами та отрутохімікатами. Робота на умовах бригадного підряду.

Сортимент овочевих культур і розміщення їх в полях овочевої сівозміни. Типи ґрунтів і система їх обробки: основна, передпосівна і міжрядна /для основних культур/.

Підготовка насіння. Терміни способи посіву /посадки/. Площі живлення і схеми посіву /посадки/ з врахуванням застосування комплексу машин по догляду за рослинами та збирання врожаю. Система добрив - основні добрива, підживлення. Система зрощення - терміни, способи дози поливів. Система захисту рослин: від бур'янів, хвороб і шкідників з використанням механічних, хімічних та біологічних засобів. Якісна оцінка врожаю. Складання календарного плану збирання овочів: збирання і реалізація овочів.

Досвід впровадження інтенсивної технології вирощування томатів, огірків, цибулі, капусти, коренеплодів, сучасні машини і механізми та їх комплексне використання. Організація і оплата праці. Передовий досвід.

Захищений ґрунт. Види і типи культивацийних споруд, їх устрій, розміщення на площі і система /обороту/ використання. Способи обігріву, електропідсвічування, водопостачання, використання техніки, автоматики та економічні показники по них.

Заходи по підготовці культивацийних споруд до експлуатації і терміни виконання їх під різні овочеві і декоративні культури. Агротехніка томатів, огірків та інших рослин в зимових, плівкових /з обігрівом, без обігріву/ теплицях і тунельних укриттях; вирощування розсади; сортовий склад; підготовка насіння; обробка ґрунту; режими: тепловий, світловий, водний, живлення; захист рослин від шкідників і хвороб, роль біометоду при цьому; система боротьби з бур'янами. Збирання та реалізація врожаю. Організація і оплата праці.

Овочеve насінництво. Видовий і сортовий склад рослин, які вирощуються на насіння; об'єм виробництва насіння і економічна ефективність його. Агротехніка першого і другого року насінневої культури. Сортові прочистки. Апробація. Виробництво гібридного насіння. Збирання і післязбиральна обробка насіння. Оцінка їх господарської якості. Зберігання насінників. Організація і оплата праці в насінництві.

Переробка овочів. Способи і об'єм переробки овочів: описання обладнання цеху, технологічних ліній, їх продуктивність. Переробка овочів - соління, квашення, маринування, отримання соків, заморожування, сушка та інше. Зберігання овочів у свіжому вигляді: в холодильниках, овочеховищах, буртах, траншеях.

Плодівництво

Стан галузі садівництва в господарстві: аналіз врожайності, валових зборів, періодичності плодоношення, економічних показників за останні 5 років. Перспективи розвитку галузі: зміна валових зборів, площ, породно-сортового складу. Аналіз причин успішного або недостатнього розвитку галузі. Аналіз і дотримання плану садообороту, при його відсутності - складання плану.

Закладка саду. Вибір ділянки для інтенсивного зерняткового і кісточкового саду. Характеристика рельєфу і ґрунтів на ділянках і під садами. Передпосадкова підготовка ґрунту і меліорація ділянки. Підбір порід і сортів. Розміщення порід на ділянці і сортів в середині кварталу. Підбір підщеп для різних порід. Густина посадки і схема розміщення дерев. Строки і способи посадки саджанців, їх якість. Післяпосадковий догляд. Заходи, які запобігають занесенню шкідників і хвороб на ділянки саду.

Молодий сад. Післяпосадкова обрізка дерев. Літні операції і формування крони. Способи обрізки дерев і регулювання росту скелетних гілок у пальметному і загущеному саду з округлою кроною. Методи прискорення початку плодоношення в молодому саду. Системи утримання ґрунту. Режим і техніка зрошення. Удобрення саду. Обробка ґрунту в міжряддях і пристовбурних зонах. Застосування гербіцидів. Система боротьби з шкідниками і хворобами у молодому саду, роль біометоду при цьому.

Плодовий розсадник. Маточник клонів підщеп. Шкілка сіянців. Шкілка саджанців. Маточно-сортівний сад. Технологія вирощування саджанців /схеми посадки, способи щеплення, строки посадки і посіву насіння підщеп/.

Плодоносний сад. Характеристика основних типів насаджень. Таксація плодівних насаджень. Ремонт саду. Обрізка дерев зерняткових і кісточкових порід. Зниження і бокові обмеження крони. Видалення кореневої парості. Попереднє визначення врожаю за квітковими бруньками, цвітінню і зав'язі. Боротьба з весняними заморозками. Поява хлорозу, його причини і способи боротьби. Збирання, товарна обробка і реалізація врожаю. Виробнича оцінка сортів, які використовуються. Боротьба з хворобами і шкідниками. Системи утримання ґрунту в саду. Обробіток ґрунту в пристовбурних зонах і міжряддях, застосування гербіцидів. Режим зрошення. Удобрення саду. Коротка

характеристика системи машин і обладнання, які застосовуються в саду. Передовий досвід господарства або сусідніх господарств по інтенсивному веденню плодівництва.

Виноградарство

Стан галузі і перспективи її розвитку. Площа виноградників за віковими категоріями. Сортівний склад, співвідношення технічних і столових сортів. Підщепи, які застосовуються в господарстві. Врожайність за сортами в останні роки і якість винограду. Спеціалізація виноградно-виноробного виробництва.

Молодий виноградник. Обрізка і формування кущів по роках. Катаровка як метод формування кореневої системи. Інвентаризація і ремонт насаджень. Установка індивідуальної і шпалерної опори. Апробація. Шкідники і хвороби.

Плодоносний виноградник. Організація території виноградників /план-схема/. Характеристика типових для господарства систем ведення і формувань з аналізом їх переваг і недоліків. Обрізка кущів. Прийнятий в господарстві метод розрахунку оптимального навантаження. Недоліки, які є в господарстві при обрізці. Зелені операції, які використовуються в господарстві для остаточного регулювання навантаження і покращення якості грон. Система протиерозійних заходів на схилах.

Боротьба з шкідниками і хворобами, використання біозасобів. Прояв хлорозу на різних підщепах. Удобрення виноградників і обробіток ґрунту. Машини, які застосовуються з цією метою. Збирання врожаю столових і технічних сортів. Механізація трудомістких процесів на збиранні. Основні недоліки агротехніки по догляду за плодоносними виноградниками. При наявності в господарстві виноградного розсадника дати коротку характеристику його основних ланок: маточника підщеп і прищеп, майстерні для щеплення /комплексу/ та шкілки з оцінкою результатів роботи.

Рослинницькі галузі. Рільництво

Студент повинен провести спостереження за розвитком однієї з польових культур: визначити біологічний врожай та його структуру. По цій же культурі описати агротехнічні прийоми, строки і якість їх виконання, пов'язуючи з погодними умовами вегетаційного періоду.

По інших основних культурах /озимі, кукурудза, ярі, зернові/ проаналізувати фактичний врожай за 2-3 роки і рівень агротехніки їх вирощування, беручи за основу технологічні карти.

На основі вивчення стану господарства та його матеріально-технічного оснащення запропонувати більш раціональні агроприйоми для підвищення врожайності. Студент повинен описати:

- застосування добрив /органічних, мінеральних та інших/ в цілому по галузі і їх зберігання, внесення і застосування - інтегровану систему заходів по захисту польових культур від шкідників, хвороб і бур'янів.

Кормовиробництво. Організація кормової бази в господарстві. Забезпеченість кормами на умовну голову, збалансованість кормів за протеїном. Затрати кормів на одиницю виробленої тваринницької продукції. Інтенсифікація польового кормовиробництва. Структура посівних площ кормових культур, освоєння кормових сівозмін, впровадження сортів кормових культур інтенсивного типу. Застосування добрив. Шкідники і хвороби кормових культур і боротьба з ними.

Впровадження прогресивних технологій вирощування кормових культур. Розрахунок річної потреби господарства в кормах за плановою продукцією

тваринництва. Структура кормів, організація зеленого конвеєру. Підбір культур зеленого конвеєру.

Технологія заготівлі і збереження кормів: сіна, сінажу, силосу, трав'яного борошна. Заходи по збільшенню виробництва і підвищенню якості кормів.

Збереження і переробка овочів, плодів і винограду

Особливості агротехніки вирощування плодоовочевої продукції і винограду, які передбачені для зберігання. Організація збирання і реалізації продукції. Післязбиральна товарна обробка і упаковка плодоовочевої продукції. Механізми і види тари для збирання і транспортування продукції. Система контролю за якістю продукції. Типи сховищ, які застосовуються в господарстві, їх місткість, конструктивні особливості.

Типи холодильних установок, їх холодопродуктивність. Система контролю температури і вологості повітря в сховищах. Механізація робіт по товарній обробці, завантаженню і розвантаженню продукції. Технологічні режими збереження овочів, плодів і винограду.

Характеристика переробних підрозділів. Схематичний план цеху або заводу, типи ліній, схема розміщення обладнання, його марки і продуктивність. Річна потужність лінії або заводу. Види і кількість виробленої продукції, її собівартість. Технологічні схеми, технологічні режими і рецептура виробництва основних видів продукції. Способи збереження консервованої продукції і напрямки її реалізації.

Охорона праці

Студент-практикант, прийнятий на тимчасову роботу на посаду керівника /спеціаліста/ виробничої ділянки с/г підприємства, виконує роботу, яка входить у функціональні обов'язки даного керівника /спеціаліста/ по охороні праці. Він бере участь у розробці плану заходів по вдосконаленню технологічних процесів у рослинництві з метою ліквідації або зниження дії на працюючих небезпечних і шкідливих виробничих факторів.

Вивчає стан охорони праці, пожежної безпеки і виробничої санітарії в господарстві. Структура служби охорони праці. Проведення навчання і інструктажів, складання основних документів з охорони праці, наявність інструктажів з техніки безпеки на робочих місцях, контроль за виконанням.

Виробничий травматизм, його аналіз і звітність господарства. Дотримання норм і правил збереження, транспортування, використання отрутохімікатів, пестицидів, мінеральних добрив. Забезпеченість робітників засобами індивідуального захисту та їх використання. Дотримання техніки безпеки при виконанні с/г робіт.

Намічені заходи в господарстві по покращенню роботи з охорони праці, зниженню травматизму і захворювань і їх відповідність затвердженій номенклатурі. Засоби і дотримання норм протипожежного захисту. Пропозиції по покращенню умов охорони праці, підвищенню його безпеки.

Охорона природи

План природоохоронних заходів та його виконання. Дія с/г виробництва на навколишнє середовище - ґрунтовий покрив, водні ресурси, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світ. Вияснити причини зміни /забруднення/ навколишнього середовища в результаті прийнятої технології вирощування с/г культур, інші причини.

Визначити основні джерела забруднення залишковими кількостями отрутохімікатів, нітратним азотом основних компонентів навколишнього середовища. Збитки, які завдаються навколишньому середовищу невірними діями.

Пропозиції по усуненню змін в стані ґрунтового покриву, водних ресурсів, атмосферного повітря, в рослинному і тваринному світі. Чистота навколишнього середовища в населених пунктах, озеленення, розташування виробничої і житлової зон.

Правове регулювання діяльності с/г підприємств

Поряд з вивченням статуту господарства студент знайомиться з правилами внутрішнього розпорядку, колективним договором /угодою/. Правове забезпечення раціонального використання земель. Державний акт на право користування землею. Порядок надання землі у володіння і використання робітникам, службовцям та іншими категоріями населення у даному господарстві. Правове регулювання праці. Ознайомитись з процедурою прийому нових членів колективу і виходу з нього, оформлення прийому на роботу і звільнення з роботи. Порядок розглядання трудових суперечок в с/г підприємствах. Укладання договорів контрактиції та інших договорів реалізації с/г продукції. Відповідальність за невиконання зобов'язань по договорам. Пред'явлення претензій та позивів. Організація охорони власності. Шляхом бесіди з юрисконсультом господарства ознайомитись з організацією правової роботи.

Методичні вказівки по виконанню програми практики і веденню щоденника

При виконанні програми практики студент використовує новий Статут господарства або положення про державне виробниче підприємство /радгосп/, річний звіт про роботу господарства за останній рік і дані про врожайність культур за останні п'ять років, виробничо-фінансовий план і перспективний план розвитку господарства, виробничі зобов'язання, госпрозрахункове завдання відділку або бригади, де працює практикант, план землевпорядкування, ґрунтову карту та агрохімічні картограми, план розміщення посівів і багаторічних насаджень, книгу історії полів.

Основним джерелом відомостей про проходження студентами практики і матеріалом до написання звіту є щоденник і робочий зошит практики. Записи у щоденнику робляться щоденно: раз на тиждень щоденник дається на перегляд і підпис керівнику практики в господарстві. Правильність ведення щоденника перевіряється підписом у господарстві викладачами університету. Головна вимога до ведення щоденника - критичне відношення до спостережуваного. Записи повинні характеризувати особисте судження практиканта про описуванні роботи та інші процеси виробництва. У щоденнику повинно бути відображено наступне:

- характеристика технологічних процесів /видів робіт/ в яких безпосередньо брав участь практикант та технологічних процесів, які він вивчав в порядку спостереження;
- склад агрегату, агровимоги, якісні показники;
- питання організації і оплати праці, норми виробітку, розцінка, розстановка робочої сили;
- участь практиканта в даній роботі /організатор, виконавець/;
- особиста думка практиканта про якість виконання і організації даної роботи; аналіз недоліків, причини їх виникнення і способів їх усунення; дії практиканта по усуненню помічених недоліків;
- особливості погодних умов, їх вплив на хід польових робіт, стан посівів;

- участь практиканта в загальногосподарських і у відділкових нарадах, виробничих нарадах з критичним аналізом питань, які на них піднімаються;
- хід практики; участь в спортивній роботі, художній самодіяльності і т.д.;
- думка про роботу керівників і спеціалістів господарства. Написи у щоденнику повинні бути стислими, думки сформульовані чітко, написання акуратне і грамотне.

(назва вищого навчального закладу)

Щоденник практики

Студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

факультет _____

курс _____, група _____

спеціальність _____

(номер, назва)

Зразок розпорядження на практику

РОЗПОРЯДЖЕННЯ НА ПРАКТИКУ

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

направляється на _____ практику в _____
(вид практики)

місто _____ на _____
(назва підприємства)

Термін практики: з _____ по _____ 200__р.
(включаючи проїзд туди й назад).

Керівник практики від вузу _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Печатка
вузу _____
Декан факультету _____
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від підприємства _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Прибув на підприємство
Печатка
підприємства «__» _____ 200__р.
_____
(посада, підпис, прізвище, ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства
Печатка
підприємства «__» _____ 200__р.
_____
(посада, підпис, прізвище, ініціали відповідальної особи)

Структура звіту про практику, порядок і строки його захисту

Головні вимоги до захисту: аналітичний підхід, критичний характер подачі матеріалів, конкретність, послідовність, достатня повнота. Звіт повинен носити описовий характер. У ньому повинні бути відбиті особисті судження і погляди автора звіту.

Матеріал звіту викладається за розділами в послідовності, вказаній у програмі. Загальний обсяг звіту не більше 60 сторінок, рукописного тексту. Примірне співвідношення об'єму звіту по розділах:

- вступ - 1-2 ст.
- розташування і ґрунтово-кліматичні умови господарства - 3-4 ст.
- розміри, спеціалізація, організаційна структура - 3-7 ст.
- стан і перспективи розвитку різних галузей - 35-40 ст.
- охорона праці, охорона природи, нове в організації с/г виробництва - 7-8 ст.
- правове регулювання діяльності с/г підприємства - 2-3 ст.
- висновки і пропозиції - 2-3 ст.
- використана література /25-30 джерел/ - 1-2 ст.
- додаток - 1-10 ст.

До написання звіту слід строго продумати кількість і характер додатків. В кінці звіту практикант викладає загальні особисті висновки про стан справ в господарстві і вносить пропозиції, що на його думку слід зробити для підвищення ефективності виробництва у господарстві. Пропозиції повинні бути конкретними, які впливають з умов даного господарства і можуть бути виконаними. У звіті і щоденнику студент розміщує схеми, рисунки, діаграми, фотографії. Число їх повинно бути помірним і за своїм змістом вони повинні бути пов'язані із змістом звіту. Текст звіту повинен бути чітким, акуратним, написаним від руки або ж надрукований, з обов'язковим залишенням полів, виділенням розділів, підрозділів, абзаців. Сторінки звіту повинні бути зброшуровані й пронумеровані.

Звіт і щоденник розглядається керівником господарства, підписуються і завіряться печаткою. До звіту додається виробнича характеристика на студента, яка видається керівником господарства.

Після прибуття з практики усі матеріали здаються керівнику практики від університету. На протязі 6 днів після повернення з практики студент захищає свій звіт на засіданні кафедри. При цьому оцінюється не лише звіт, але й якість проходження практики. Оцінка результатів проходження практики враховується при розгляданні питання про призначення стипендії. Якщо атестація по практиці проводиться після видання наказу про призначення студентам стипендії, то оцінка за практику відноситься до результатів наступної сесії. Підсумки виробничої практики обговорюються на студентській факультетській конференції.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра плодощовіництва і виноградарства

З В І Т

За виробничу практику

Студента.....

Місце проходження практики.....

Керівник практики від факультету .....

Керівник практики від господарства.....

Література

1. Гонтар Т.В, Кумпан Д.К, Шестопаль М.О. та інші. Програма виробничої практики та методичні вказівки щодо її виконання студентами ІV курсу спеціальності 7.130103-«Плодощовіництво і виноградарство» НАУ, Київ, 2000,. 18 ст.
2. Лихацький В.І., Найченко В.М., Мельник О.В. та інші. Методичні вказівки і програми виробничої практики студентів 4 курсу., УДАА., Умань, 2001,.22 ст.